

“O bună educație cere ca educatorul să inspire elevului stimă și respect, și nu se poate ajunge la aceasta prin nimicirea individualității elevilor și prin asuprirea stimei de sine”.
Samuel SMILES

CONFERINȚA INTERNAȚIONALĂ
MACRO - 2021

Tatiana ROTARU
**LUMINA
DE LA CAPĂTUL
TUNELULUI**

După ce s-a desprins de URSS, Republica Moldova se află în tranziție deja de trei decenii. Cei care cu 30 de ani urmă erau încă tineri și visau la un viitor frumos pentru sine și copiii lor, astăzi deja sunt la o vîrstă înaintată și nu știu dacă își mai leagă aspirațiile de perspectivele asumate de noua guvernare. Mulți, cu decepcii amare, au plecat în lumea celor drepti. În context, a fost propice convocarea **Conferinței Internaționale MACRO – Moldova: evaluarea riscurilor și oportunităților țării** (Moldova: Assessing Country Risks and Opportunities), organizată de Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” în parteneriat cu Fundația Friedrich Ebert Moldova. Acest eveniment anual, ajuns la ediția a nouă, a fost conceput drept o platformă ce întrunește experți în politici și gânditori din partea locului și internaționali, în scopul de a analiza idei inovative pentru a susține R. Moldova în calea spre modernizare și dezvoltare economică. Ediția curentă a Conferinței MACRO din 23 noiembrie curent și-a luat drept generic: „**Republica Moldova la 30 de ani de independență. Concluzii și perspective pentru o dezvoltare sustenabilă**”.

Continuare în pag.3

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG Expert-Grup
Centrul Analitic Independent

MACRO 2021

REFORMELE ECONOMICE ȘI SOCIALE PE
PARCURSUL CELOR 30 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ
Concluzii cheie și lecții învățate

PANEL 1

Moderator

VASILE BOTNARU

Director, Radio Europa
Libera Moldova

VALERIU PROHNIȚCHI

Director de program
„Expert-Grup”

OLEG SEREBREAN

Ambasadorul R. Moldova
în Germania

ION TIGHINEANU

Președinte al Academiei
de Științe a Moldovei

VALENTINA BADRAJAN

Directoare executivă a Fondului de
Dezvoltare Durabilă Moldova

ALEXANDRU MURAVSCHII

Ex-deputat în Parlamentul R.
Moldova, ex-ministru al Economiei

| 23 noiembrie 9:00 / Online

VINERI, 10 DECEMBRIE 2021

>> BLAZON DE NOBLEȚE

Continuare din pag.1

Manifestarea este și o platformă de prezentare și dezbatere a principalelor constatări și recomandări ale Raportului de Stare a Țării. Ediția curentă a conferinței conține, pe lângă capitoolele tradiționale, o analiză retrospectivă a celor 30 de ani de independență a R. Moldova sub aspectul dezvoltării economice, sociale și politice. La eveniment au participat Natalia GAVRILITĂ, prim-ministrul Republicii Moldova; Marcel RÖTHIG, reprezentant al Fundației „Friedrich Ebert”; Adrian LUPUȘOR, director executiv al Centrului Analitic Independent „Expert-Grup”; Valeriu PROHNIȚCHI, director de program „Cercetare și metodologie”, Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”.

La dezbatere au luat cuvântul Oleg Serebrean, ambasadorul Republicii Moldova în Germania, fost deputat în Parlament; academicianul Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei; Valentina Badrajan, director executiv al Fondului de dezvoltare durabilă Moldova, fost viceministrul finanțelor; Alexandru Muravschii, fost deputat în Parlament și fost ministrul economiei. Moderator, în cadrul Panelului 1, a fost Vasile Botnaru, jurnalist, director al Radio Europa Liberă, Chișinău.

Vă propunem în continuare meditațiile la acest subiect ale dlui acad. Ion TIGHINEANU, martor la ceea ce s-a întâmplat în țară pe parcursul ultimilor 30 de ani și cum vede, ca om de știință, lumina de la capătul tunelului.

În primele două săptămâni ale lunii august 1991, când au început să se deschidă granițele mai multor state, spune Ion Tighineanu, am fost în delegație, împreună cu regețatul academician Sergiu Răduțanu, consultantul tezei sale de doctor habilitat, în Coreea de Sud, unde au vizitat patru universități și două întreprinderi industriale, inclusiv Compania „Samsung” din Seoul. Savanții moldoveni au rămas surprinși să afle că șefii de aici erau bine informați cu privire la întreprinderi

*Luarea de cuvânt a acad. Ion Tighineanu
din cadrul Conferinței Macro - 2021*

derile industriale din R. Moldova, demonstrând interesul de a lansa o uzină, a 66-a la număr, a gigantului industrial „Samsung” în țara noastră, care la 10 zile după acea vizită și-a proclamat independența.

Punctele forte de atracție pentru acest investitor străin constituia prezența a zeci de mii de ingineri și cadre calificate de muncitori, nivelul relativ înalt al pregătirii universitare și al cercetării științifice. În contextul dat, amintim că pe timpuri, RSS Moldovenească a fost încadrată în cercetările unionale, inclusiv în cele ce țin de științele cosmosului și aplicațiile din domeniul respectiv. Astfel, în republică există un potențial intelectual important, pregătit în anii de după război în centrele științifice de excelență din Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Harkov etc., dar și o bază industrială semnificativă. La uzina „Mezon”, de exemplu, muncea în trei schimburi circa zece mii de oameni, produceau aparatul electronic cu destinație specială: НИИЛЕФТ elabora proiecte în domeniul sistemelor de calcul de bord; ВНИИТ era preocupat de sursele de energie pentru apărătoare de zbor etc.

„Spre regret, a subliniat acad. Ion Tighineanu în cadrul Conferinței, coreenii de la Compania „Samsung” au ales alte țări pentru extinderea producției microelectronice, iar răspunsul la întrebarea, de ce n-au investit în Moldova, l-am primit în primăvara anului 1992 în Italia,

urmărind informațiile venite din zona conflictului armat de pe Nistru. Reportajele în cauză au semnalat comunității internaționale despre starea de instabilitate politică în noua republică independentă. Prin urmare, de investiții serioase, mai cu seamă în producție cu valoare adăugată mare și de lungă durată, nu mai putea fi vorba.”

Vorbitorul s-a referit și la privatizare, având în vedere distribuirea patrimoniului productiv contra bonurilor patrimoniale. Una din consecințe și prăbușirea complexului industrial. Ca rezultat al acelorași procese de privatizare, domeniul agriculturii a fost deprimat și descurajat totalmente. Si dacă principalele întreprinderi industriale au intrat în insolvență și au dispărut, rând pe rând, atunci în agricultură au continuat activitățile, limitate la o producție relativ primitivă, fără o bază tehnologică corespunzătoare.

Construcție și Tehnologie în domeniul electronicii (CKTB). În cadrul acestei colaborări, cercetătorii au reușit să realizeze un sir de elaborări, unele dintre care au fost assimilate în producție. Grație acestei cooperări cu fizicienii, în cadrul mai multor proiecte, colectivul întreprinderii „Topaz” a reușit să evite dezmembrarea și lichidarea ei ca unitate de producție. În prezent, ea are statut de Societate pe Acțiuni, fiind sprijinită de Institutul de Fizică Apli- cată, Întreprinderea Unitară Federală de Stat „Salut” din Moscova, vechiul său partener. Anume la „Topaz” astăzi se produce și se testează utilaj sciențo-intensiv, care, la rândul său, contribuie la implementarea mai rapida a diverselor elaborări științifice etc.

Apropo, întreprinderi similare au existat și în repu-

balticii și prin disciplină, responsabilitate și cultura lor tradițională înaltă.

În ce ne privește, timp de trei decenii, batem mai mult pasul pe loc, avem un conflict înghețat în Transnistria, toate guvernele care s-au perindat la putere n-au reușit să relanseze economia națională. Finanțată nesatisfăcător, forța și viața științei și a educației au degradat. și e mare păcat! Ce viitor poate fi construit fără de aceste domenii?!

În atare condiții, tot mai mulți conaționali au luat calea pribegiei, în căutarea unei vieți mai bune, constată cu tristețe președintele AŞM, Ion Tighineanu. Un efect de lungă durată a avut exodul de creieri. Tinerii moldoveni, plecând peste hotare în cadrul diverselor burse și programe de studiu, nu mai revin acasă.

În consecință, la intersecția secolelor, s-a început cristalizarea unei economii bazate pe remitențe și consum, asigurat preponderent din importuri.

*Sergiu Răduțanu și Ion Tighineanu,
Coreea de Sud, august, anul 1991*

Totuși, în perioada anilor 2000-2014 economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere anuală medie de 5%, fiind implementat un model bugetar bazat pe taxarea consumului și prevalarea impozitelor indirecte. Dar acest spor a fost perturbat de furtul miliardului în anii 2014-2015, economia republicii primind astfel o lovitură echivalentă cu impactul conflictului armat de pe Nistru, consideră savantul. Din această cauză imaginea țării a fost erodată. În cursul ultimilor doi ani suntem, ca și restul lumii, profund afectați de pandemia COVID-19, în anul 2020 situația fiind agravată și de o secetă fără precedent.

Așadar, problema principală a perioadei de independență constă în faptul că investițiile străine directe n-au ajuns în R. Moldova din mai multe considerente. Investitorii străini sunt atrași de stabilitate, transparență și de potențialul uman. Stabilitatea și transparența lipsesc sau se resimt doar sporadic, în timp ce o bună parte a potențialului uman a plecat în alte țări, inclusiv au emigrat foarte mulți specialiști de forță și tineri înzestrăți.

(Va urma)

Tatiana ROTARU